สนค. ชี้ ธุรกิจบริการ ผู้เล่นสำคัญฝ่าวิกฤตฝุ่นควัน PM2.5

ปัจจุบัน หลายพื้นที่ของประเทศไทยก็ยังคงประสบวิกฤตฝุ่นควัน PM2.5 เช่นเดียวกันกับปีที่ผ่าน ๆ มา หลายคนอาจเพ่งเล็งไปที่การผลิตภาคเกษตรและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร หรือการเผาป่าเพื่อทำเกษตรกรรม อย่างไรก็ดี วิกฤตดังกล่าวมีความเชื่อมโยงตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทานจนถึงผู้บริโภค และภาคธุรกิจหนึ่งที่มีความสำคัญในการร่วมแก้ไขวิกฤตดังกล่าวก็คือภาคบริการ

นายพูนพงษ์ นัยนาภากรณ์ ผู้อำนวยการสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (สนค.) กระทรวงพาณิชย์ เปิดเผยว่า ภาคบริการเป็นภาคธุรกิจที่มีความสำคัญมากต่อเศรษฐกิจของไทย โดยในปี 2565 ภาคบริการมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 58.71 ของ GDP ไทย คิดเป็นมูลค่ากว่า 10.2 ล้านล้านบาท มีผู้ประกอบการมากถึงกว่า 2.6 ล้านราย มีการจ้างงานกว่า 12.8 ล้านคน และครอบคลุมธุรกิจหมวดใหญ่ ๆ ถึง 15 สาขา เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของประชาชน อาทิ กิจกรรมการค้าส่ง-ค้าปลีก ที่ทำหน้าที่เป็นตัวกลางจัดหาสินค้าจากภาคการผลิตทางเกษตรและอุตสาหกรรมสู่ผู้บริโภค กิจกรรมการขนส่งและจัดเก็บสินค้า หรือธุรกิจโลจิสติกส์ ที่ทำหน้าที่กระจายสินค้าไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ตามความต้องการ รวมถึงการขนส่งผู้โดยสาร ที่เชื่อมโยงวิถีชีวิตของผู้คนในปัจจุบัน เป็นต้น

เมื่อพิจารณาถึงธุรกิจบริการที่เชื่อมโยงกับปัญหาฝุ่นควัน PM2.5 อาทิ **สาขาการขนส่ง และสถานที่เก็บสินค้า** ซึ่งสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ (GDP) ถึงกว่า 8.19 แสนล้านบาท มีผู้ประกอบการกว่า 4.02 หมื่นราย มีการจ้างงานกว่า 6.49 แสนคน ครอบคลุมทั้งการขนส่งสินค้า บริการที่เก็บสินค้าและการจัดการที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงการขนส่งผู้โดยสาร สาขาดังกล่าวเป็นหนึ่งในภาคธุรกิจที่ปล่อยคาร์บอนสู่ชั้นบรรยากาศมากที่สุด และยังเป็นเป็นผู้ปลดปล่อยฝุ่นควัน PM2.5 โดยเฉพาะในเมืองใหญ่ที่อากาศปิดอย่างกรุงเทพฯ และปริมณฑล ซึ่งมีการจราจรหนาแน่น อย่างไรก็ดี ภาคการขนส่งยังคงเป็นภาคธุรกิจที่มีความสำคัญในการนำส่งสินค้าทั้งช่องทางดั้งเดิม จากแหล่งผลิตไปยังร้านค้าส่ง-ค้าปลีก และช่องทางใหม่ ๆ เช่น จากร้านค้าออนไลน์ไปยังผู้บริโภคโดยตรง ซึ่งเป็นกลไกรองรับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงธุรกิจบริการอื่น ๆ เช่น บริการส่งอาหาร

อีกสาขาบริการที่สำคัญก็คือ**สาขาการขายส่ง การขายปลีก การซ่อมยานยนต์และจักรยานยนต์** ซึ่งสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจถึงกว่า 2.68 ล้านล้านบาท มีผู้ประกอบการกว่า 1.34 ล้านราย มีการจ้างงานกว่า 5.46 ล้านคน เป็นสาขาบริการสำคัญที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงสุดของไทย ทำหน้าที่สำคัญในการจัดหาสินค้าจากภาคการผลิตทางเกษตรและอุตสาหกรรมสู่ผู้บริโภค ดังนั้น สาขาดังกล่าวจึงเป็นธุรกิจบริการที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานที่ปล่อยฝุ่นควัน PM2.5

สำหรับธุรกิจที่มีบทบาทสำคัญในการแก้ไขวิกฤตฝุ่นควัน อาทิ **สาขากิจกรรมทางวิชาชีพ วิทยาศาสตร์ และกิจกรรมทางวิชาการ** ซึ่งสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับไทยถึงกว่า 2.93 แสนล้านบาท มีผู้ประกอบการกว่า 8.43 หมื่นราย มีการจ้างงานกว่า 6.41 แสนคน ครอบคลุมทั้งการวิจัยและพัฒนาเชิงทดลองทางวิทยาศาสตร์ด้านต่าง ๆ ทางวิศวกรรมศาสตร์ กระทั่งกิจกรรมการให้คำปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อม สาขาบริการนี้จึงมีบทบาทสำคัญในการวิจัยและพัฒนาเพื่อให้ได้วิธีการใหม่ ๆ ในการแก้ไขปัญหา ไม่ว่าจะด้วย

วิธีการทางวิทยาศาสตร์หรือทางสังคมศาสตร์ เช่น การพัฒนากระบวนการจัดการวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรที่มีประสิทธิภาพ ประหยัด และง่ายต่อการปฏิบัติโดยเกษตรกรได้มากขึ้น การพัฒนากลไกการบริหารจัดการให้เอื้อต่อการลดการเผาในทั้งโล่ง ตลอดจนการพัฒนายานยนต์พลังงานทางเลือกเพื่อใช้ในการขนส่ง การพัฒนาระบบการขนส่งที่สามารถลดการปลดปล่อยฝุ่นควัน และการพัฒนาระบบตรวจสอบย้อนกลับที่มีประสิทธิภาพและใช้งานง่าย

เมื่อศึกษามาตรการที่ต่างประเทศใช้ในการแก้ปัญหาฝุ่นควัน PM2.5 ตลอดจนการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมแบบองค์รวม พบว่า หลายประเทศมีความพยายามในการแก้ไขปัญหาฝุ่นควัน PM2.5 ทั้งมาตรการควบคุม และมาตรการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการยกระดับธุรกิจให้เป็นธุรกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม อาทิ

- สหภาพยุโรป ได้จัดทำแนวทางพัฒนาธุรกิจภาคบริการให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมสอดคล้องตามนโยบาย European Green Deal ที่มุ่งส่งเสริมธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจหมุนเวียน เช่น ยกระดับธุรกิจจัดการของเสีย สู่การเป็นธุรกิจที่สร้างมูลค่าเพิ่มต่อการผลิตสินค้าและบริการทั้งระบบ เป็นต้น
- สหรัฐอเมริกา ใช้กลไกอำนาจระดับมลรัฐจำกัดการใช้ยานยนต์เครื่องสันดาปและส่งเสริมให้ใช้ยานยนต์พลังงานทางเลือก
- สิงคโปร์ กำหนดโทษทั้งทางแพ่งและอาญาแก่ผู้ประกอบการที่มีส่วนร่วมให้เกิดฝุ่นควันข้ามพรมแดน ซึ่งเห็นผลอย่างชัดเจนจากการที่นักธุรกิจสิงคโปร์ที่ลงทุนประกอบธุรกิจในอินโดนีเซียลดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดฝุ่นควันลงได้อย่างมีนัยสำคัญ
- จีน หน่วยงานระดับภูมิภาคและท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการควบคุมปริมาณการใช้ยานพาหนะ รวมถึงการสนับสนุนให้ใช้ยานพาหนะพลังงานทางเลือก และการควบคุมโรงงานอุตสาหกรรมและครัวเรือนให้ลดการใช้พลังงานถ่านหินและเปลี่ยนเป็นพลังงานสะอาด
- มอลตา และอีกหลายประเทศ ที่กำหนดให้รถที่มีอายุการใช้งานสูงกว่าต้องเสียภาษีสูงกว่า

ทั้งนี้ รายงานการติดตามสภาวะเศรษฐกิจไทยฉบับเดือนธันวาคม 2566 ของธนาคารโลกระบุว่าไทยประสบความสูญเสียทางเศรษฐกิจถึงร้อยละ 6 ของ GDP จากผลกระทบของวิกฤตฝุ่นควัน PM2.5 ต่อสุขภาพของประชาชน และให้คำแนะนำว่า ไทยควรใช้มาตรการเก็บภาษีคาร์บอน หรือการซื้อขายคาร์บอนเครดิตเป็นเครื่องมือแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ในส่วนของแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทประเทศไทย ผอ.สนค. กล่าวว่า ทั้งภาครัฐและเอกชนไทยควรหันมาให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนภาคบริการไปสู่ธุรกิจบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยเน้นที่การใช้มาตรการเชิงส่งเสริมสนับสนุน เพื่อดึงดูดให้ผู้ประกอบการและผู้บริโภคสามารถเลือกใช้สินค้าและบริการที่ปลดปล่อยฝุ่นควันลดลง โดยให้กระทบต่อภาระต้นทุนและค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด อาทิ

1. สนับสนุนธุรกิจในสาขากิจกรรมทางวิชาชีพ วิทยาศาสตร์ และกิจกรรมทางวิชาการ ให้เกิดการวิจัยและพัฒนาให้ได้เทคโนโลยีทดแทนการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในที่โล่ง ซึ่งมีประสิทธิภาพและทำให้เกิดผลกำไรสูงขึ้น โดยลดความซับซ้อนยุ่งยากในการปฏิบัติและต้นทุนลง เพื่อให้เกษตรกรทั้งในไทยและประเทศเพื่อนบ้านนำไปใช้ได้อย่างแท้จริงและแก้ปัญหาได้อย่างยั่งยืน ตลอดจนเทคโนโลยีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. สนับสนุนธุรกิจในสาขาการขนส่ง และสถานที่เก็บสินค้า ทั้งการขนส่งสินค้าและการขนส่งผู้โดยสาร ให้ใช้ยานยนต์พลังงานทางเลือกที่สะอาดและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น เช่น พลังงานไฟฟ้า และพลังงานไฮโดรเจน ตลอดจนเร่งผลักดันให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับการใช้งานยานยนต์พลังงานทางเลือกเหล่านั้น

3. สนับสนุนธุรกิจในสาขาการขายส่ง การขายปลีก การซ่อมยานยนต์และจักรยานยนต์ให้มีระบบติดตามและตรวจสอบย้อนกลับที่ง่ายและมีประสิทธิภาพให้ผู้ประกอบการตลอดห่วงโซ่อุปทาน เพื่อให้ผู้ประกอบการและผู้บริโภคมีข้อมูลในการเลือกซื้อสินค้าและบริการที่ปลดปล่อยฝุ่นควัน ตลอดจนคาร์บอนในระดับต่ำได้ รวมถึงยังเป็นข้อมูลที่จะมีความสำคัญยิ่งขึ้นในการค้าระหว่างประเทศ

4. สนับสนุนการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลของภาคธุรกิจ ซึ่งจะช่วยให้สามารถเก็บข้อมูลและบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ลดอัตราการปลดปล่อยฝุ่นควัน PM2.5 และคาร์บอน

5. สนับสนุนด้านเงินทุนเพื่อให้ผู้ประกอบการใช้ในการปรับเปลี่ยนที่จำเป็นเพื่อให้ธุรกิจของตนสามารถลดการปลดปล่อยฝุ่นควัน PM2.5 และคาร์บอนได้

6. สนับสนุนให้เกิดการสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการบริการและด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ซึ่งกันและกัน รวมถึงสามารถเป็นกระบอกเสียงสะท้อนความต้องการมายังภาครัฐได้อย่างมีพลัง

7. สนับสนุนหน่วยงานภาครัฐให้พิจารณาการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมยิ่งขึ้น เช่น การจ้างบริการรถยนต์พลังงานไฟฟ้า ตลอดจนพิจารณาห่วงโซ่อุปทานของสินค้าและบริการที่หน่วยงานใช้ให้ลดอัตราการปลดปล่อยฝุ่นควัน PM2.5 และคาร์บอน

8. ดำเนินนโยบายร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านในการร่วมกันแก้ไขปัญหาฝุ่นควันข้ามพรมแดน

ผอ.สนค. กล่าวทิ้งท้ายว่า ธุรกิจบริการมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขวิกฤตฝุ่นควัน ซึ่งภาคบริการรวมถึงภาคธุรกิจอื่น ๆ ล้วนแต่สามารถมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาได้ผ่านการบริหารจัดการการผลิตและห่วงโซ่อุปทานของตน อย่างไรก็ดี ภาคธุรกิจและผู้บริโภคอาจจำเป็นจะต้องปรับตัวและเปลี่ยนแปลงแนวทางการดำเนินงานและการดำเนินชีวิต รวมถึงอาจมีต้นทุนและค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องบางส่วนสูงขึ้นกว่าปัจจุบันบ้าง แต่จะเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าต่อสุขภาพและอนาคต ซึ่งภาครัฐก็เป็นอีกหนึ่งผู้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการแก้ไขวิกฤตนี้ ผ่านการสนับสนุนภาคเอกชนและประชาชนในการปรับตัวอย่างเหมาะสม

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า
กองนโยบายและยุทธศาสตร์การค้าสินค้าอุตสาหกรรมและธุรกิจบริการ
21 ธันวาคม 2566

ที่มา:

-สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

-สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

-สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (https://tdri.or.th/en/2021/05/fight-the-pm2-5-war-for-clean-air-now/)

-ธนาคารโลก
(https://documents1.worldbank.org/curated/en/099121223123018912/pdf/P5010090ef52cc09d0b46c0af1a43820def.pdf)
-สำนักงานปกป้องสิ่งแวดล้อมสหรัฐ (USEPA: https://19january2017snapshot.epa.gov/sites/production/files/2016-02/documents/menu_of_control_measures.pdf
-https://www3.epa.gov/ttn/naaqs/standards/pm/ria/riach-05.pdf
-คณะกรรมการตลาดภายในและการคุ้มครองผู้บริโภคของรัฐสภายุโรป (EUIMCO: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/648768/IPOL_BRI(2020)648768_EN.pdf)
-https://acp.copernicus.org/preprints/acp-2018-1145/acp-2018-1145.pdf
-https://www.hindawi.com/journals/ddns/2022/8461406/
-https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1352231018307131
-https://www.mdpi.com/2073-4433/14/11/1639
-https://acp.copernicus.org/preprints/acp-2018-1191/acp-2018-1191.pdf
-https://www.ccacoalition.org/content/air-pollution-measures-asia-and-pacific